

Karen Sundt

Brev til Arne Garborg

Forord ved Ane Haukebø Aasland

bokselskap.no
Oslo 2024

bokselskap.no, Oslo 2024

Karen Sundt: *Brev til Arne Garborg*

Teksten i bokselskap.no følger originalbrevet i Nasjonalbibliotekets samling (Brevs 140). Transkribert og kommentert av Ane Haukebø Aasland.

ISBN: 978-82-8319-759-4 (bokselskap.no),

978-82-8319-760-0 (epub), 978-82-8319-761-7 (mobi)

Filen er lastet ned fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no

Forord

Ideologiske og politiske maktkamper i partiet Venstre midt på 1880-tallet, fikk virkninger også i den lille lokale venstreavisa *Østlandsposten* i Larvik, der Karen Sundt (1841 –1923) var fungerende redaktør/redaksjonssekretær i et års tid fra 1886. Uenigheten på venstresiden dreide seg i stor grad om sedelighet og forholdet mellom kjønnene. Utgivelsen og beslagleggelsen av Christian Krohgs [Albertine](#) (1886) og Hans Jægers [Fra Kristiania-bohêmen](#) (1885) var sentrale i samfunnsdebatten. Moral og kjønn sto også sentralt i den lokale maktkampen i *Østlandsposten*, skal vi tro brevet fra Karen Sundt til Arne Garborg (1851 –1924), skrevet 20. desember 1887 (NB Brevs. 140).

I begynnelsen av brevet presenterer Sundt seg for Garborg som en «Fremskridtkvinne»; en selvbevisst pioner og kvinnelig avisredaktør til venstre i det politiske landskapet. Hun skriver at *Østlandspostens* eiere ville pålegge henne å følge en moderat politisk linje, mot hennes vilje. Og grunnen til at hun ikke ble kastet fra stillingen før, var at avisen solgte bra under hennes redaksjonelle linje.

Det var «et privat kjærlighetsforhold hun den gang stod i» som førte til at hun ble kastet fra stillingen, forteller hun. Sundt skriver åpenhjertig om sine problemer og sorger og tar for gitt at hun skal få sympati av den radikale litteraten. Hun visste at Garborg hadde skrevet den omstridte romanen [Mannfolk](#) i 1886, og trolig også at han derfor ble degradert i riksrevisjonen (Obrestad 2001). Sundt tenkte nok at Garborg var på linje med henne ideologisk og politisk, og hun håpet tydeligvis også å utvikle en nærmere relasjon til den ti år yngre forfatteren. I alle fall håpet hun at han ville bruke hennes livshistorie i en ny roman. Det hun nok ikke visste var at Garborg nylig hadde giftet seg med Hulda Bergersen (1862 –1934). Hadde hun visst det, hadde hun kanskje ikke skrevet så åpent om lengsler og erotiske erfaringer?

Om Sundt fikk svar fra Garborg er ikke godt å si. Men han tok i alle fall vare på brevet, som pr. i dag er det eneste kjente bevarte originalbrev fra Karen Sundts hånd.

Etter at Sundt forlot *Østlandsposten*, hadde hun aldri mer redaksjonelle oppgaver i pressen. Hvem og hva det skjebnesvangre kjærlighetsforholdet egentlig besto i, er det ingen som vet. Sundt fikk «merke at opprør mot ideologisk undertrykking i høy grad får materielle konsekvenser» (Haave 1977). Hun fikk føle på kroppen hvor mye «gammeldags moral» som fantes innenfor partiet Venstre og i samfunnet ellers, og hun ble nødt til å ta konsekvensen av det. I forbindelse med omstendighetene i *Østlandsposten* gikk hun inn i en personlig og religiøs krise og kom ut av den som en hardtarbeidende skribent som livnærte seg ved å produsere kolportasjefortellinger for det brede lag. Ideen om såkalt «fri kjærlighet» blir ikke forfektet som noe ideal i Sundts bøker, men fortellingene hennes berører ofte kvinnenenes muligheter og begrensninger i og utenfor ekteskapet.

Lansvik 20-12-87

frøderat Arne Garborg.
Kristiana.

Min ligens har De hørt
mit ord tale — min ligens
Tale. — jeg er en frem
skredt skindte og har en
beret i mange forpelt
lige stier og i Politisk
den og i tolkeplye
mange fjere.

Jeg er mærket den
forste komunge Redak
tor i vort Land, jeg
har nemlig i det ordte
stret vort Redaktra

Brev fra Karen Sundt til Arne Garborg 20. desember 1887, s. 1. NB Brevs. 140.

20. desember 1887

[n1](#)

Laurvik 20.12 -87

Hr. Literat Arne Garborg,
Kristiania

Muligens har De hørt mig omtale – muligens ikke. – Jeg er en Fremskridskvinde og har arbeidet i mange forskjellige Aviser – i Politikens og i Folkeopplysningens Tjeneste. Jeg er maaske den første kvindelige Redaktør^{k1} i vort Land, jeg har nemlig i det siste Aarstid været Redaktør i «Østlandsposten»^{k2} – Bladet laa i moderat Venstre-retning. – Jeg arbeidede en Stund mod min Overbevisning, mod det rene Venstre for «Oftedalisme»^{k3} - «Stiftsgaardspolitik»^{k4} og andet «fjask». Men jeg kunde ikke staa slig længe – med et kraftig Tag rev jeg mig løs – skrev til alles forundring et dristigt Stykke mod det paatænkte Regjeringsorgans Udgivelse, og kom med et Spark ned i Sandheden, tilbage til det «rene» Venstrestandpunkt jeg i Grunden aldrig havde forladt. Den Gang fik Bladet flere nye Abonnenter – og Bestyrelsen maatte stikke Piben i Sækken, for det vilde ikke ret gaa med Oftedalismen her. – Men – saa fik de mig dog ud av Bladet lel – de jagede mig bort som en Hund – ikke paa Grund af min politiske Opfatning – nei paa Grund af et privat Kjærlighedsforhold, jeg den gang stod i[,] de dømte mig for hvad alle Mænd gjør sig Skyldige i og enda sidder i Levebrød, men mig en Kvinde røvede de uden videre min Livsstilling for et privat forholds Skyld. – Et forhold, de dømte efter sine gammeldagse Moralbegreber. – Hr. Garborg! Jeg er en Kvinde som for mine Foredrag har høstet Bifald af Tusinder,^{k5} men nu vil en liden Klik røve mig min Ære og min Samfundsstilling. Men hvorfor fortæller jeg Dem dette – jo – jeg har en Plan – jeg vil fortælle Dem min Livshistorie – og De vil lage en moderne Roman deraf. – De kan tro jeg eier Erfaringer [–] *erotiske, og andre af uvurderligt Værd.* Jeg [har] staaet i Forhold til mange Mænd, og er fra min Barndom erotisk anlagt og har ført et bevæget liv – men hvor findes den Mand, som vil elske mig af hele sin Sjæl og give mig Fremskridtkvinden tilbage, alt hvad jeg vil give ham – jeg har endnu ikke fundet ham; men jeg længes saart. – Tilgiv min Dristighed og send mig et Par Ord tilbage.

Deres ærbødige

<...> [n2](#)

Adresse:

Journalist

Karen Sundt

Jægerborgsgade

Laurvik

Litteratur

Haave, Kari 1977. *Foraktet av de store, men elsket av de små. Karen Sundt og forfatterskapet hennes.* Oslo: Gyldendal.

Obrestad, Tor 2001 (1991). *Arne Garborg. Ein biografi.* Oslo: Gyldendal.

Noter

[n1](#). Brevsignatur: NB Brevs. 140

[n2](#). Signaturen er klusset ut med annen penn.

[k1](#). Sundt var redaksjonssekretær i navn, men redaktør i gavn, jf. Haave 1977.

[k2](#). Østlandsposten] avis i Larvik, grunnlagt 1881

[k3](#). «Oftedalisme»] tilhengere av den vestlandspietistiske venstrefløyen med Lars Oftedal (1838 –1900) i spissen.

[k4](#). «Stiftsgaardspolitik»] antakelig assosiert til beslagleggelsen av Christian Kroghs *Albertine* og Hans Jægers *Fra Kristiania-bohêmen*, jf. «1886: Et møte i Stiftsgården i Kristiania» på Regjeringen.no

(www.regjeringen.no/no/dep/smk/ansvarsomrader/forloperne/1814-1905/1886-et-mote-i-stiftsgarden/id2363679/)

[k5](#). for mine Foredrag har høstet Bifald af Tusinder] Karen Sundt holdt flere foredrag både i Skien/Porsgrunnsområdet og Kristiana, men «Bifald af Tusinder» virker som et noe høyt tall.

Karen Sundts *Brev til Arne Garborg* er lastet ned gratis fra e-bokportalen Bokselskap. Lesetekst og flere nedlastningsmuligheter m.m. er gratis tilgjengelig på bokselskap.no